

Kastljós á starfsmenntun ÍSLAND

Starfsmenntun á Íslandi

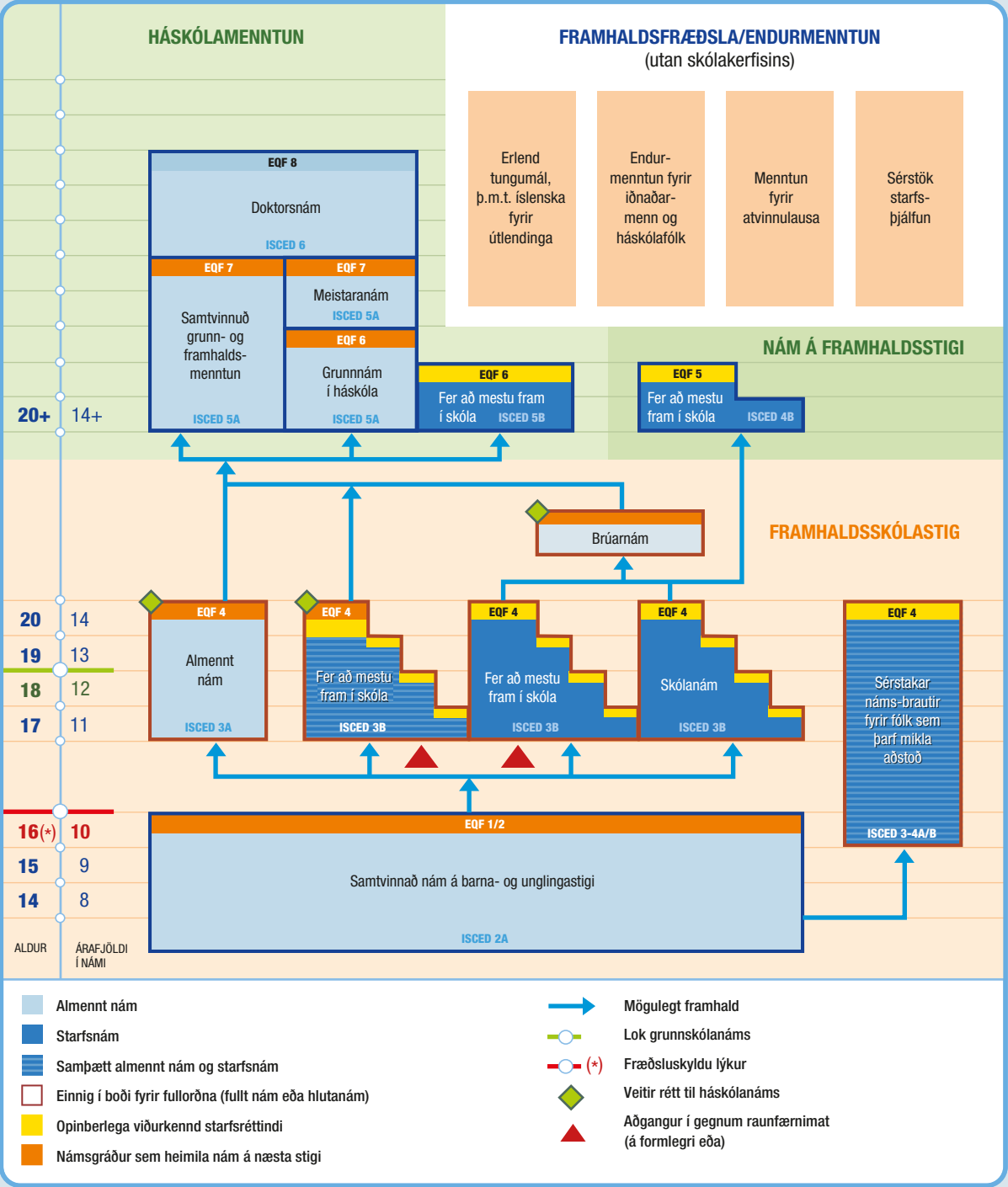
Nær öll starfsmenntun á Íslandi á sér stað á framhaldsskólastigi, þar sem nám í skóla og þjálfun á vinnustað mynda samfellda heild. Námslengd er frá einu skólaári og upp í fjögur ár í skóla- og vinnustaðanámi. Vinnustaðir sem bera ábyrgð á nemum þurfa opinbera vottun og verða að gera samning við nemendur þar sem markmið þjálfunar, tímalengd og mat á námi eru skilgreind. Í langflestum tilfellum fá vinnustaðanemar laun sem eru visst hlutfall af tekjum fullnuma einstaklinga. Fyrirtæki sem þjálfa starfsmenn geta sótt um styrk til mennta- og menningarmálaráðuneytisins vegna kostnaðar við þjálfunina.

Á framhaldsskólastigi (ISCED 3) er boðið upp á nám í fjölmörgum greinum og er námið í flestum tilvikum nauðsynleg forsenda þess að mega vinna viðkomandi starf. Algengasta lokaprófið er sveinspróf í löggiltum iðngreinum en einnig tíðkast lokapróf til starfsréttinda í fleiri greinum svo sem heilbrigðisgreinum, skipstjórn, vélstjórn eða flugstjórn. Í ýmsum öðrum greinum er ekki krafist sérstakrar starfsmenntunar til að mega vinna viðkomandi störf en þeir sem hafa slíka menntun sitja að öðru jöfnu fyrir um þau störf. Boðið er upp á nám í nokkrum greinum á viðbótarstigi (ISCED 4), t.d. nám leiðsögumanns, skipstjóra á efsta stigi og meistaranám í iðngreinum. Námslengd er eitt til tvö ár og lokapróf veitir starfsréttindi.

Lögð hefur verið mikil áhersla á að menntakerfið sé einfalt og auðskilið þannig að nemendur geti fært sig tiltölulega auðveldlega á milli námsbrauta. Þannig er hægt að ljúka framhaldsskólanámi með starfsréttindum eða almennt/bóklegri menntun (stúdentspróf), sem veitir rétt til háskólanáms, eða ljúka viðbótarnámi (brúarnámi) sem einnig veitir slíkan rétt. Framhaldsskólar útbúa námslýsingar að nýjum námsleiðum og leggja fyrir mennta- og menningarmálaráðuneytið til samþykktar. Séu þær samþykktar verða þær hluti af aðalnámskrá. Við gerð nýrra námskráa vinna skólarnir náið með starfsgreinaráðum, sem eru tengiliðir milli atvinnulífsins og ráðuneytisins.

Framhaldsfræðsla (endurmenntun) er í boði í framhaldsskólum (á daginn, í fjarnámi, dreifnámi eða í sérstakri kvöldkennslu), á níu símenntunarmiðstöðvum, í fræðslusetrum í eigu ýmissa fagfélaga og hjá mörgum einkaaðilum. Til dæmis eru tvö fræðslusetur í eigu atvinnurekenda og launþega sem bjóða upp á námskeið fyrir sveina og meistara um tækninýjungar. Í heilbrigðisgeiranum er boðið upp á endurmenntun í háskólum og í sérstökum skólum fyrir viðkomandi faghópa. Í tengslum við kjarasamninga árið 2000 var stofnaður sérstakur námssjóður fyrir fólk á vinnumarkaði sem bæði launþegar og atvinnurekendur greiða til og geta báðir aðilar sótt um styrki til þátttöku í námskeiðum eða til námskeiðahalds á vinnustöðum.

Starfsmenntun í íslenska menntakerfinu

NB: Ath. ISCED 1997 var notað við gerð grafsins. Aðlögun að ISCED 2001 fer fram núna.
Heimild: Cedefop og ReferNet á Möltu.

Auðkenni starfsmenntunnar

- Upphaf starfsmenntunar á Íslandi má rekja til þess tíma sem landið var enn undir danskri stjórn. Á þeim tíma lærðu iðnsveinar af meisturum sínum með því að vinna við hlið þeirra. Smátt og smátt tóku skólar að sér aukinn hluta menntunarinnar og við það jókst hluti fræðilegs náms. Þjálfun á vinnustað er enn mjög mikilvæg og sveinspróf í löggiltum iðngreinum felst í því að sýna fram á hæfni sem nemandinn hefur lært á vinnustað.
- Almenn menntun er mun vinsælli en starfsmenntun, þrátt fyrir að margt hafi verið reynt til að gera starfsmenntun meira aðlaðandi. Kannanir hafa leitt í ljós að þótt ungmenni hafi mikinn áhuga á að velja starfsnám er þrýstin-gur frá foreldrum þeirra á að þau velji sér háskólanám. Sumir nemendur fara í starfsnám að loknu almennu námi þannig að meðalaldur starfsmenntanema er hærri en meðalaldur almennra nema.
- Árið 2008 voru flest lög um menntun endurskoðuð og fern ný lög voru samþykkt af Alþingi (um leikskóla, grunnskóla, framhaldsskóla og menntun kennara). Þessum lögum er ætlað að auka enn gæði menntakerfisins, aðlaga menntun betur að þörfum nemenda, gera hana sveigjanlegri og gegnsærri og auðvelda flutning á milli námsstiga.
- Framhaldsskólalögin frá 2008 leggja áherslu á rétt nemenda og að skólar taki aukið tillit til hæfniparfa atvinnulífsins.
- Auknar kröfur hafa smátt og smátt verið gerðar til kennara, bæði almennra kennara og starfsmenntakennara. Frá 2008 verða þeir að hafa lokið meistaraþrófi annað hvort frá háskóla eða í sinni iðngrein ásamt 60 eininga námi til kennsluréttinda.
- Nemendum með mikla námsörðugleika bjóðast sérstakar námsbrautir í almennum framhaldsskólum. Margar starfsmenntabrautir eru í boði sem leiða til útskrifta sem og möguleika á áframhaldandi námi.

Áskoranir

Um langan aldur hefur mikið brotthvarf úr námi verið helsta áskorun allra menntastofnana sem sést best á því að þriðjungur fólks á vinnumarkaði er aðeins með grunnskólamenntun. Stjórnvöld og aðilar vinnumarkaðarins hafa undirritað samkomulag þess efnis að stefnt sé að því að 90% vinnuafsisins hafi lokið framhaldsskólamenntun fyrir árið 2020. Til þess að það markmið náist verða skólar, fræðslusetur fyrir fullorðna og fyrirtæki að taka höndum saman og bregðast hratt við.

Önnur áskorun er skortur á fólki með sérhæfða tæknimenntun. Fleiri útskrifast úr slíku námi en áður, en ennþá er skortur á hæfu fólki, m.a. vegna þess að margir Íslendingar snúa ekki aftur heim að loknu slíku námi erlendis.

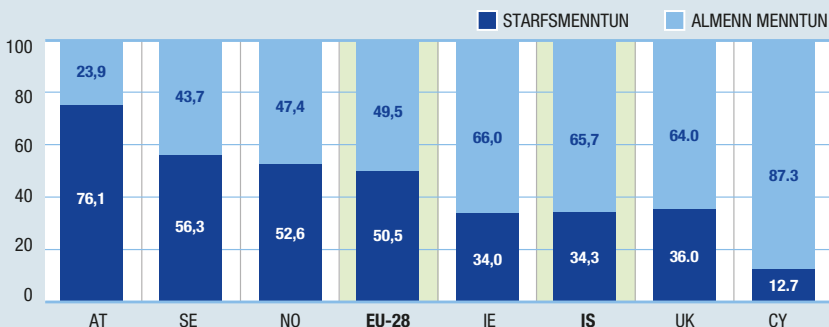
Í nóvember 2012 setti forsætisráðuneytið fram tillögur sem miða að betri samþættingu náms og vinnumarkaðar, þar sem allir ættu að geta fundið nám við sitt hæfi.

Erfitt getur verið fyrir nemendur af landsbyggðinni að stunda það nám sem þeir helst kjósa. Í mörgum smærri bæjum hafa verið opnaðar framhaldsdeildir í samvinnu við framhaldsskóla annars staðar þar sem nemendur geta stundað fjarnám. Samt sem áður er enn nokkuð um að nemendur verði að flytja á höfuðborgarsvæðið til að ljúka námi sínu.

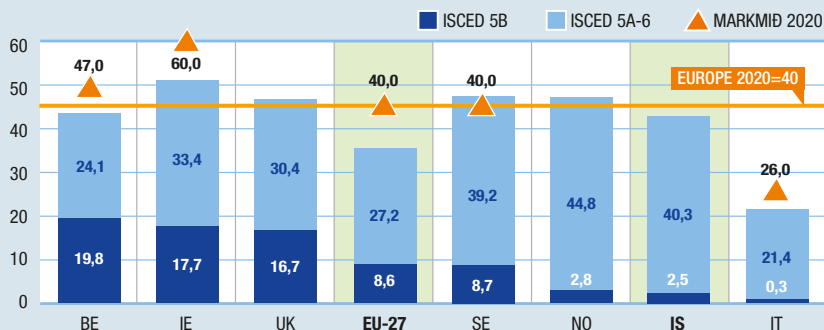
Tölur um menntun og þjálfun

Skráðir nemendur í framhaldsskólum í almennri menntun og starfsmenntun
% allra nemenda í framhaldsskólum, 2011

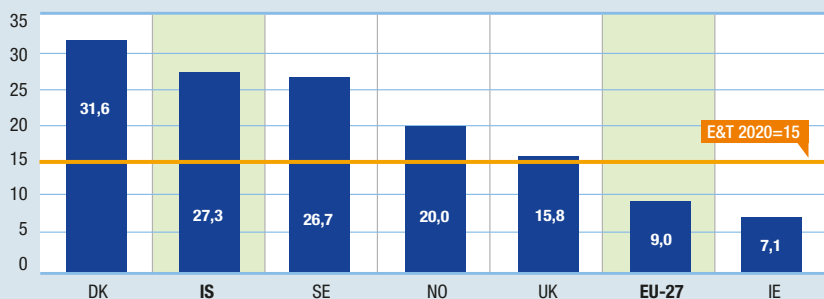
Heimild: Eurostat, UOE gagnssafn um menntakerfi, skoðað 28.6.2013.

Háskólanám eftir tegund
% fólks á aldrinum 30-34 ára með háskólanám eftir tegund, 2012

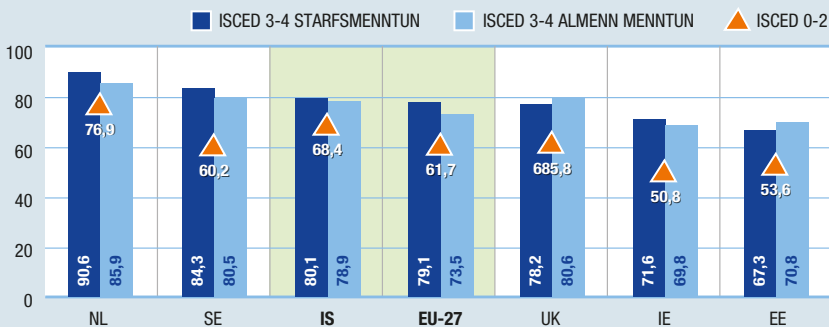
Ath.: Gögn um Svíþjóð eru bráðabirgðagögn. Ekki hafa verið sett markmið fyrir Ísland, Noreg og Bretlandseyjar.
Heimild: Útreikningar Cedefop byggðir á vinnumarkaðskönnun Eurostat, skoðað 8.7.2013.

Nám alla ævi
% fólks á aldrinum 25-64 ára sem tók þátt í menntun eða þjálfun á síðastliðnum fjórum vikum áður en könnunin fór fram, 2012

Ath.: Gögn fyrir Danmörku eru bráðabirgðagögn.
Heimild: Útreikningar Cedefop byggðir á vinnumarkaðskönnun Eurostat, skoðað 3.7.2013.

Skipting atvinnuþátttöku eftir hæstu menntagráðu
Fólk á aldrinum 20-34 ára sem er ekki lengur í námi eftir hæstu menntagráðu, 2009

Heimild: Aðlöguð 2009 tölfraði að vinnumarkaðskönnun ESB, skoðað 19.9.2012.

Further information

- Cedefop ReferNet Ísland (2012). *VET in Europe: country report Iceland*.
http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/2012/2012_CR_IS.pdf
- Eurydice (2013). Iceland: overview. In: European Commission (ed.). *Eurypedia*.
<https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Iceland:Overview>

http://menntamalaraduneyti.is	Mennta- og menningarmálaráðuneyti
http://rannis.is	Rannís – Rannsóknamiðstöð Íslands (umsjóraraðili ReferNets frá 1.1.2013)
www.hi.is/adalvefur/thjonusta_og_radgjof	Rannsóknþjónusta Háskóla Íslands (umsjónaraðili ReferNetsins frá 15.7.2007 til 31.12.2012)
http://hagstofa.is	Hagstofa Íslands
http://www.refernet.is	ReferNet Ísland

CEDEFOP

Evrópumiðstöð fyrir þróun
starfsmenntunar

Europe 123, GR-570 01 Thessaloniki (Pylea), GREECE
Póstfang: PO Box 22427, 55102 Thessaloniki, GREECE
Sími. +30 2310490111, Fax +30 2310490020, E-mail: info@cedefop.europa.eu

Copyright © Evrópumiðstöð fyrir þróun starfsmenntunar, 2014
All rights reserved

visit our portal www.cedefop.europa.eu

Publications Office

9 78-92-896-1624-9

9 789289 616249 >